

testimonium perhiberet de homine. Ipse enim sciebat quid esset in homine.

Quamvis multi crederent in eo, nō tamen ut Deo, sed ut propheta: & ideo quia nosset quo animo afficerentur erga eum, non credebat se illis, eo quōd nosset omnes, id est, peruersum eorum in se animum per se ipse nouerat, nec alicuius testimonio indigebat ad declarandam Iudæorum in se mentem: quippe qui scire quid in homine esset, qui animorum scrutator esset & cordium.

CAPVT TERTIVM.

Vnum ex his qui erga eum afficerentur Nicodemum, super regeneratione per baptismum instruit. Iudæam lustrando docet & baptizat, vnde

Ioannis discipuli æmulantes, Ioanni queruntur, quos ipse

arguit.

†Infr. 7. g

Et Rat autem homo ex Pharisæis, Nicodemus nomine, princeps Iudæorum. Hic venit ad Iesum nocte, & dixit ei: Rabbi, scimus quia à Deo venisti magister. Nemo enim potest hæc signa facere que tu facis, nisi fuerit Deus cum eo.

Nicodemus vnus eorum qui per signa Christum crederant esse prophetam, timens plebis offensionem, vel cū magister esset, nō audebat palàm sciscitari ex Christo quis esset, nocte Christum adiit, plenius super creditis ipsum interrogaturus: & quia princeps Iudæorum erat, fidei mysteria discere curauit. Princeps autem Græcè ἄρχος, vel ἄρχων: ἄρχωντες autem, ut inquit Budæus in commentarijs, idem penè sunt, qui θεομοῦνται, qui sacrorum curam haberent & legum, qui quotannis leges emendabant, & ad congruētiam consentaneumque sensum reddebant. ἄρχων etiam dicebatur speciali vocabulo, qui præerat iudicibus, iudiciorumque moderator erat. Ac puto talem magistratum inter Iudæos gessisse Nicodemum. Iesum autem maius attulisse magisterium arbitrat, confitetur ipsum vel esse Deum, vel saltem Deum secum habere.

†De con-
sec. dil. 4

Respondit Iesus, & dixit ei: Amen amen dico tibi, † nisi quis renatus fuerit denuo, non potest videre regnum Dei.

Dicit

Dicit ad eum Nicodemus: *Quomodo potest homo nasci, cum sit senex? Nunquid potest in ventrem matris suæ iteratò introire, & renasci?* Filius. & Non dubito.

Nisi quis renatus fuerit denuo, Græcè est, ἐὰν μὴ τις γεννηθῆ ἄνωθεν, id est, nisi quis natus aut genitus fuerit denuo, siue è supernis ac cœlitis (vtrunq; enim significat ἄνωθεν) non potest videre regnum Dei: quod paulo pòst dicit intrare in regnum Dei. Hoc autem Nicodemo dixit, salutis suæ viam affectanti, eaq; gratia Christù à Deo venisse confitenti, vt quæ ad salutem hominum facerent, doceret, dum ait: Scimus quia à Deo venisti magister, id est, vt magistrum te & doctorem nobis præberes, viamq; salutis nobis monstrares. Nam magister rectu casus est, nò vocatiui, cū Græcè sit διδάσκαλος. At iteratum nascendi modum, cū carnalia tantùm sapiens Nicodemus nò caperet, docet eum Christus modum quo hoc fiat.

Respondit Iesus: *Amen amen dico tibi: † Nisi quis renatus fuerit ex aqua & spiritu sancto, non potest introire in regnū Dei. Quod natum est ex carne, caro est, & quod natum est ex spiritu, spiritus est. Non mireris, quia dixi tibi: Oportet vos nasci denuo.* † De baptismo ca. Maiores. Nò vt apponeres. Debitum.

Carnalis ex veteri Adam natiuitas, cū morti tantùm reddat obnoxios, opus habuit regeneratione altera, qua ad vitam renasceremur immortalem, qua beatitudinis compotes redderemur, ab ea veteris Adæ peccato exclusi. Modum autem quo ita renasceremur, Christus instituit, ex aqua & spiritu sancto, per quem vnum ad vitam immortalem regenerari possimus, quia inquit: quod natum est ex carne, caro est, id est, caro non nisi carnem & carnales generare potest. Ideo & spiritu opus fuit, qui spirituales nos generaret. q. velit dicere Christus. Non sufficit quòd de me præclare sentias, me scilicet à Deo venisse, opus est te denuo ac cœlitis nasci. At cū animalis adhuc (vt inquit Cyrillus) mysteria spiritus Nicodemus minimè intelligeret, nec spirituales natiuitatem caperet, corporalem quendam ventrem, & ritum hominis, ac partum fingere cogebatur, ideo quod dixerat nasci denuo, amplius explicans, & ad

M m ; spiri-

Spiritualia Nicodemum veluti manu ducens. Nisi quis inquit, renatus fuerit ex aqua & spiritu sancto, non potest introire in regnum Dei. Dei enim participes fieri non possumus, nisi spiritu eius in baptismo regenerati. Et ne rursum ad carnalia delabatur, admonet præter carnalem natiuitatem & spiritualem esse, qua ex spiritu regeneramur, vt quemadmodum per spiritum animale & vitalem à nihilo ad esse producimur, ita per Dei spiritum à peccato, quod nihil est, ad verum ac diuinum esse transformamur. Rursusq; quo magis persuadeatur id quod corporeis oculis spectare nõ poterat Nicodemus, similitudine quadam confirmat, dicens:

† Spiritus ubi vult spirat, & vocem eius audis, sed nescis unde veniat, aut quo vadat: sic est omnis qui natus est ex spiritu. Respondit Nicodemus, & dixit ei: Quomodo possunt hæc fieri? Respondit Iesus, & dixit ei: Tu es magister in Israël, & hæc ignoras. Amen amen dico tibi, quia quod scimus loquimur, & quod vidimus testamur, & testimonium nostrum non accipitis. Si terrena dixi vobis, & nõ creditis: quomodo si dixero vobis celestia, creditis?

Quemadmodum aëreus hic spiritus & ventus, licet eum minimè videas, non hominum arbitrio, sed naturali suo impetu modò huc, modò illuc perflat, quantumq; vocem eius audis, id est, flatum ac sibilum & stridorem, at interim ignoras unde prodeat, & quo vadat: ita & nil mirum esse debet, si spiritualis regenerationis modum capere non potes, quandoquidem diuini spiritus substantia homines latet. At vox eius, spirituales sunt hymni, & cantica, verbisq; prædicatio, quibus afflantur diuino spiritu regenerati. Qui vbi vult spirat: quãdo teste Paulò dona sua singulis pro vt vult diuidit. Sic est inquit, omnis qui natus est ex spiritu, id est, de quouis homine, qui spiritu Dei regeneratus est. Videmus enim nunc animale & carnale hominem nihil nisi carnalia sonantem, statim verò spiritu Dei afflatum, non nisi spiritualia eruētatem: idq; quomodo fiat, id vnus nouit, qui hominem afflat ac regenerat spiritus. Quo minus mirum est, si tu, cùm carnalis adhuc sis & animalis, capere non possis, etiam si magister es in Israël, & Israëlitarū doctor.

doctor. Quapropter si hæc capere velis, tum fidẽ te nobis habere oportet, qui de compertis loquimur, & de visis testificamur: & testimonium nostrum non accipitis, quia adhuc carnales estis. Quod si terrena, id est, terrenam & corpoream de spiritu, aère, ac vento similitudinem vobis dixi, neque capere potestis, quomodo spiritualia vobis & cœlestia narranti fidem habebitis?

† *Et nemo ascendit in cœlum, nisi qui descendit de cœlo, filius hominis qui est in cœlo.* † Ephes. 4. b.

Enthymema est hoc, quod ita ad syllogismum reduci potest. Nemo de spiritualibus & cœlestibus sufficienter te instruere potest, nisi qui in cœlum ascenderit, & ibi versatus fuerit. In cœlum autem nemo vnquam ascēdit, neque in eo quisquam conuersatus est, nisi qui de cœlo descendit, filius hominis. Ergo nemo de his quempiam instruere potest, nisi filius hominis. Quod si ei dicenti, quod renasci oportet ex aqua & spiritu sancto, fidem nõ habes, quorsum ea de re testimonium quæris, aut modum quo id fiat interrogas? Cùm autem audis filium hominis descendisse de cœlo, ne putes quod caro Christi præfuerit in cœlo ante ipsius ascensionem: sed eo modo dicitur filius hominis descēdisse de cœlo, quomodo Deus dicitur passus, incarnatus per communionẽ idiomatum. Quia CHRISTVS, qui Deus est & homo, incarnatus est, & passus est, & ante ascensionem suam de cœlo, descenderat incarnandus, non in carne, imò vt carnem assumeret.

† *Et sicut Moyses exaltauit serpentem in deserto, ita exaltari oportet filium hominis, vt omnis qui credit in ipso, nõ pereat, sed habeat vitam æternam.* † Sic enim Deus dilexit mundum, vt filium suum vnigenitum daret, vt omnis qui credit in eum, non pereat, sed habeat vitam æternam. † Nu. 21. e † 1. Ioan. 4. b.

Nota est Num. 21. historia, nempe quod cùm aduersus Moysen murmurarent Israëlita, misit in eos Dominus ignitos serpentes, à quibus percussis statim interibãt: donec antidotum Deus attulit, iussu per Moysen fabricari serpente æneo, in quem percussis inspicientes sanarentur, alioqui morituri. Sicut autem serpens ignitus sēpentem diabolum significat, ita serpens æneus exaltatus,

exaltatum in cruce Christum significat. Et quemadmodum percussis ab ignitis serpentibus antidorum nullum erat, præterquam in serpentem æneum aspectus, ita à diaboli morsu lethaliter vulneratis reliqui nil est spei, præter Christum exaltatum in cruce serpentem, qui serpens dicitur propter prudentiam, iuxta illud: Estote prudentes sicut serpentes. Iudæo autem Nicodemo Mosæi serpentis figuram proposuit, ad huius instar asserit se oportere exaltari, id est, crucifigi. Sic enim alibi dixit: Cùm exaltatus fuero à terra, id est, in crucem actus, omnia ad me ipsum traham. Ad quid autem exaltari oporteat, ostendit, nimirum ut se intuentibus, id est, in se credentibus, sit vice serpentis ignei. Hoc est enim quod ait: ut omnis qui credit in ipsum, non pereat, sed habeat vitam æternam. Cùm autem dicit: Sic enim Deus dilexit mundum, &c. eadem replicat de filio Dei unigenito dato in mundi dilectionem & redemptionem, quæ de filio hominis exaltato in cruce, cùm sit idem filius Dei æternus, qui filius hois incarnatus, & vtriusq; eadem potestas est, ut omnis qui credit in eum filium Dei unigenitum, atq; in filium hominis incarnatum, non pereat, sed habeat vitam æternam. Vnde causam humanæ reparationis innuit, summam patris dilectionem erga mundum.

Non enim misit Deus filium suum in mundum, ut iudicaret mundum, sed ut saluetur mundus per ipsum.

Mundum dixit, non mundanos modò & carni addictos, sed omnes planè homines, quorum gratia saluandorum venit, non iudicandorum. Hic enim iudicare pro condemnare ponitur. Si igitur venit ut mundum saluet, & à condemnatione liberet, non igitur venit ut iudicet, siue condemnet, quod est profectio sui contrarium.

† De peccat. dist. 4. † Qui credit in eum, non iudicatur: qui autem non credit, iam iudicatus est: quia non credit in nomine unigeniti filij Dei.

Benedictus.

Qui ergo credit in filium Dei, non venit in iudicium, id est, in condemnationem, qui ab æterno prædestinatus est in salutem. Qui verò non credit, iam iudicatus est, id est, ipse se iudicio suo condemnat, non Christus, qui fecit quod in se erat ad salutem eius, verum illum iam sua

damna-

damnavit infidelitas, qui antidotum sibi allatum noluit recipere. Quod nõ de omnibus peccatoribus, sed de infidelibus dicit, de quibus & David Psalm. 11. † Ideo non resurgunt impij in iudicio, hoc est, vt iudicetur, quia iã iudicati. Ex hoc loco quidam negant futurum iudiciũ: quippe quia fideles non iudicabuntur, nec etiam infideles, quia iam iudicati. Nemo igitur superest iudicandus: ut quid igitur iudicium. Nec advertunt hic iudiciũ pro damnatione sumi, quam non consequentur fideles, secus autem de infidelibus: quia fideles non venient ad damnationem: infideles aut suo proprio mucrone se cõfodiunt, damnationem fidei præponentes. Inter fideles verò discrimen est, vt patet Matth. 25. quando secernet bonos à malis. Vide ibidem iudicium.

Hoc est autem iudicium, quia & lux venit in mundum, & dilexerunt homines magis tenebras, quàm lucem: erant enim eorum mala opera. † Omnis enim qui malè agit, odit lucem, & non venit ad lucem, vt non arguatur opera eius.

† Sup. 1. 2.

† De offi. deleg. c.

Id est, ob hanc enim causam iam eos apprehendit condemnatio, iam damnati sunt & iudicati, quia dilexerunt magis tenebras, quàm lucem, id est, qui in tenebris peccati & ignorantie iacere maluerunt, quàm veram lucem & vitam Christum sectari, & eum, dum sibi vltro obuiam veniret, apprehendere. Quippe qui cum peruersam vitam ducerent, tales que qualem agebant vitam, videri nollent, improbitati suæ hypocrisim addentes, lucem oderunt, prauæ suæ vitæ indicem.

cõsultit.

18. q. 2. ca.

Pernicio-
sam.

Qui autem facit veritatem, venit ad lucem, vt manifestetur opera eius, quia in Deo sunt facta.

Id est, homo iustus, verax, & probus, liberè in lucè prodit & publicum, vt manifesta fiât & explorata eius opera, quippe ex Deo facta, vt cedant alijs in exèplum. Facere aut veritatè, nil aliud est, quàm facere quod veritas iubet quomodo peruenitur ad lucè, quæ christus est & veritas. Post hæc venit Iesus & discipuli eius in Iudeam terrã, & illic morabatur cum eis, † & baptizabat. Erat autem & Ioannes baptizans in Emmon iuxta Salim: quia aquæ multe erant illic, & veniebant, & baptizabantur. Nondum enim missus fuerat Ioannes in carcerem.

† De cõ-
secr. d. 4.quando
ab Iero-
solyms.

Inf. 4. a.

Emnon dicunt plerique Aeon, Græcos imitantes contra communem usum legendi. Est autem oppidum non longè à Iordane. Hiero. de locis Hebraicis ad suam vsque ætatem locum dicit fuisse in 8. lapide Scythopoles, ad meridiem, iuxta Salim, à Ierosolymis autem 37. leucis distans, commemorat. Non ociosum autem est quod hic dicit Euangelista: quia aquæ multæ erant illic: quia alioqui raræ sunt in Iudæa aquæ, illic autem frequentes, vnde & nomen Salim inditum est. Nam Salim Syria cum vocabulum scatebram significat, siue vulpem.

Facta est autem quæstio ex discipulis Ioannis cum Iudeis de purificatione. Et venerunt ad Ioannem, & dixerunt ei: Rabbi, qui erat tecum trans Iordanem, cui tu testimonium perhibuisti, ecce hic baptizat, & omnes veniunt ad eum. Respondit Ioannes, & dixit:

Iudæis de purificatione, Græcè, ἐπιτιθεῖν ἕκαστος ἐκ τῶν μαθητῶν ἰωάννου μετὰ ἰσθλῶν περὶ κατὰ τοῦ μῦθου. Puto aut̄ hoc loco superfluere τὸ ἐκ, vt sit sensus: facta est, siue orta est quæstio, aut magis contentio) nam ἕκαστος hic pro εἰς ἕκαστον positum puto) discipulorum Ioannis cum Iudeis, ijs scilicet, qui visis Christi prædicatione & miraculis, à Ioanne ad Christum conuolarent. Quidam Græci codices habent μετὰ ἰουδαίῳ, id est, cum Iudæo quodam, qui eadem de re contendebat cum discipulis Ioannis. Contentio autem & quæstio, hæc de purificatione erat, id est, de baptismo, vtrum scilicet præstaret Ioannis baptismus, an Christi. Idcirco carnales adhuc Ioannis discipuli ad magistrum accedunt, Christo apud eum inuidiam cõflare volentes, nempe quòd Christus, quem Ioannes baptizarat, cuique laudis testimonium præbuerat, præ illo baptismum vsurparet, & ad se Ioannis discipulos alliceret. Quam opinionè ab eis auferre volens Ioannes, dixit:

Non potest homo accipere quicquam, nisi fuerit ei datum de cælo. Ipsi vos mihi testimonium perhibetis, quòd dixerim: Non sum ego Christus, sed quia missus sum ante illum. Qui habet sponfam, sponsus est: amicus autem sponsi, qui stat & audit eum, gaudio gaudet propter vocem sponsi. Hoc ergo gaudium meum impletum est.

Id est,

Id est, (vt exponit Cyrillus) hominem decet concessa sibi de cælo mensura honoris esse contentum, nec maiora, quàm ferre possit, flagitare. Neque debet quispian pudore turbari, si perfectiora diuinitus præferuntur, sed ea potius magnificere quisque debet, quibus misericorditer à Deo decoratus est. Nò ferat igitur hoc grauius meorū quisquā discipulorum, meam ipse mensurā conferuo, maiorem minimè ignoro, hominè me esse non sum nescius, quippe qui vel testibus vobis, me Christū ac Messiam non esse, sum professus, sed eius tantum seruum & præcursorem. Cùm autè dicit: Qui habet sponsam, spòsus est: Christus sponsus dicitur, vel quia humanam naturam vnione verbi sibi desponderit, & coniunxerit, siue quod Ecclesiam, & credentium in se multitudinem spirituali matrimonio sibi copulauerit. Ideo inquit Ioannes: Qui habet sponsam, sponsus est, id est, verus sponsus est Christus, qui Ecclesiam sibi, humanamque naturā despondit: ego pronubus tantum sum & paranympus, atq; sponsi amicus. Amici autè officium est nò inuidere maioris se gloriæ, sed congaudere, illi & congratulari: quod & nunc facio, præsentem ipsum audiens & videns. Quapropter iam impletum est gaudium meum & consummatum, cùm ad eum omnes confluere videā, via illis ad confluendum per me in eremo præparata.

Illum oportet crescere, me autem minui. Qui de sursum venit, super omnes est. Qui est de terra, de terra est, & de terra loquitur: qui de cælo venit, super oēs est. Et quod vidit et audivit, hoc testatur, et testimonium eius nemo accipit: † qui aut acceperit eius testimonium, signavit quia Deus verax est. 3. a.

Paulatim enim illum mundo per signa, miracula, & prædicationes innotescere oportet, atq; ita sensim illius gloriam crescere, meam autem minui, non quidem reuera. Neque enim Christi gloria verè cuiusquam homini gloriæ officit, sed quemadmodum tecta accésa candelæ aut minoris alicuius luminaris lumen imminui dicitur, nò quod re vera minus luceat, sed quia in comparatione maioris nihili propriè videtur. Sicut orto sole tã luna, quã cætera astra nihil lucere cèsentur, quia offunditur luce solis lumè lucernæ, imò maius lumè minus semper

per offundit : ita collatus est ad Christum Ioānes nihili præ illo videtur . Rationem autem subdit , cur crescere oporteat Christum : Quia qui de sursum venit , super omnes est : id est , qui de cælo venit , quod postea dicit Christus , superiorem illum necesse est infernis esse omnibus & terrenis . Qui autem de terra est , non nisi terrena sapit & loqui potest , nisi aliunde iuuetur . Non quod spiritalia viri sancti , quæ de terra sunt , cælum quæ non loquantur , sed quia collata ad ipsam Christi doctrinā merè terrena videantur . q. d. Ioannes : Non est mirum si me relicto ad eius prædicationem confluunt : ego enim vt homo loquor , & vt cunq̄ue possū persuadere , conor . Ille autem tanquam Deus , virtute sua in animis auditorum persuasionem mittit : tanto quæ maius est eius testimoniū meo , quod quæ ille vidit & audiuit , testatur . Nihil enim docet quod à patre non audiuerit : quemadmodum Ioannis 8. testatur : Qui misit me inquit , verax est , & ego quæ audiui ab eo , hæc loquor in mundo . Et tamen inquit Ioannes , testimonium eius nemo accipit , nõ quod planè nulli , sed quod admodum pauci acciperent , fidem quæ illi haberent . Vnde subdit : Qui autem accipit eius testimonium , signauit quia Deus verax est . Vbi pro signauit , Græcè est ἰσχυρίσθαι , id est , sigillauit siue obsignauit , quasi dicat , sigillauit , & in animo suo tanquam in sigillo impressum habet , Deum veracem esse .

† *Quem enim misit Deus , verba Dei loquitur . Non enim ad mensuram dat Deus spiritum . Pater diligit filium , & omnia dedit in manu eius . † Qui credit in filium , habet vitam æternam : † qui autem incredulus est filio , non videbit vitam , sed ira Dei manet super eum .*

† Isa. 21. 2. Videtur hæc esse antithesis particulæ ante præcedentis : Qui de terra est , de terra loquitur , iungitur quæ cum his verbis : & quod vidit & audiuit , hoc testatur , vt sit sensus : quod vidit & audiuit à patre filius , hoc nobis testificatur & annunciat . Quem enim misit Deus , verba Dei loquitur , quemadmodum Ioan. 14. ✠ Et sermonem quæ audistis , non est meus , sed eius qui misit me patris . Quæ autem intercedunt : & testimonium eius nemo accipit , &c. q. d. quod audiuit à patre , hoc testatur , & tamen testimo.

† Inf. 8. c.

† Matth.

11. g.

† Ioan.

5. b.

† Isa. 21. 2.

Abac. 2. 2.

✠ Ioan.

14. c.

timonium eius nemo accipit: qui autem accipit, ostendit eum veracem esse. Quod autem audiuit, hoc testatur, quia quem misit Deus, verba Dei loquitur. At quomodo non loqueretur verba Dei, cui non datus est spiritus ad mensuram, sicut cæteris hominibus. Alij enim datur per spiritum sermo sapientiæ. 1. Cor. 12. ✠ alij sermo scientiæ secundum eundem spiritum, alij fides in eodem spiritu, &c. Nec est admodum hoc loco laborandū, vt coniungas coniunctionem rationalem enim, siue Græcum γὰρ nam plerunque Græcis τὸ γὰρ abundat, & Euangelistæ, qui non admodum studiosi fuerunt Græcæ phrasæ, plerunque vtuntur γὰρ pro δὲ: quod si ita est, sensus esset: Non autem mensuram dat Deus spiritum ipsi filio, nam reliquis sanctis ad mensuram dedit. Sensus est autem, quod pater supereffluenter & immodicè spiritum sanctum filio suo Christo impertitus est, & quod vsque adeo filium pater dilexerit, vt omnia illi in manus dederit, id est, quod potestati illius omnia commiserit. Vnde nihil mirum est, si ad eum, cui immensa spiritus plenitudo credita est, quique omnia possit, relicto Ioanne omnes confluant. Quinimo quod maius est, qui credit in filium, habet vitam æternam, quam dare vnus ille potest. Ergo ad eum tantum præparare possum, illi in manu est, sibi fidem habentibus & credentibus largiri. Qui autem ei non crediderit, non videbit vitam: quia Christum veram vitam aspernatus est, sed in morte æterna permanebit, nimirum in continua Dei ira & indignatione, quæ iugis manet super diffidentes & incredulos, in vindictâ perpetuâ manentem, vt Prouerb. 19. ✠ Parata sunt derisoribus iudicia, & mallei percutientes stultorum corporibus.

✠ 1. Cor.
12. a.

✠ Prouer.
19. d.

CAPVT QVARTVM.

Transiens Iesus à Iudæa in Galilæam, itinere fessus, cū Samaritana loquitur, deinde Samariam introducitur, ibiq; plurimos sua prædicatione conuertit: inde profectus in Galilæam, mansit in Cana Galilææ: inde inuitatus à Regulo, suscitauit filium eius in Capharnaum.

V.